

Петро Матковський, к. е. н.

Державний вищий навчальний заклад Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Україна

ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Petro Matkovskiy, PhD in Economics

State Higher Educational Institution Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Ukraine

INCREASING THE INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF AGRICULTURAL ENTERPRISES IN THE CONTEXT OF THE ECONOMY MODERNIZATION

Information as a valuable product becomes more and more important. The value is the new information, which carries the opportunity to combine existing factors in such a way that a synergistic effect is created. Today is the fourth transitional age of biotechnology for the development of agricultural enterprises will remain an urgent innovation novelty. In the captivity of an innovation vacuum, it is precisely those enterprises that create as much as possible additional jobs, form the middle class of the economy and remain the basis for guaranteeing democratic forms of government. One of the options of innovative awakening in the activity of agricultural enterprises can be the implementation of innovative marketing and the integration of the innovation provider as an intermediary in the relationship between innovations' producers and consumers.

Keywords: agricultural enterprises, modernization of the economy, marketing of innovations, innovative attractiveness of enterprises, innovation providers, research institutes.

Постановка проблеми. Пожвавлення впровадження інноваційних розробок в діяльності сільськогосподарських підприємств залежить в значній мірі від сформованого інвестиційного клімату. Йдеться про низку факторів, в залежності від класифікаційних ознак.

Потреба і проблема залучення інвестицій існує в кожній країні світу, в кожній галузі. Зважаючи на це, ряд вчених розробили методологічні дослідження для визначення рівня інвестиційної атракційності тієї чи іншої держави. Користуючись різними джерелами інформації, стверджуємо що Україна на фоні планетарного масштабу залишається малопривабливою для інвестування капіталу майже за всіма рейтинговими системами. Зокрема за показником сприятливих умов ведення бізнесу (The Doing Business), серед 190 держав, Україна займає нижче середнього – 71 місце¹, за показником глобальної конкурентоспроможності (Global Competitiveness Index) серед 137 країн – 71 місце (що є гірше середнього рівня)²; за показником конкурентоздатності (World Competitiveness Yearbook) – 53-й ранг із 63-х.

учасників³, за показником корупції (Transparency International) – на 32 місці серед 130 країн, даючи кожному оцінку від нуля (дуже корумпована) до 100 (дуже чиста)⁴.

Тобто плюси загальнодержавного інвестиційного клімату такі як дешева робоча сила, наявність сприятливих погодних умов з природними ресурсами необхідної якості не здатні перекрити весь негатив, який породжений корумпованістю, складнощами у веденні бізнесу, круговою порукою у судовій гілці влади тощо.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанням інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств приділили чимало уваги такі вчені як: М.Я. Демяненко⁵, Б.М. Щукін⁶,

¹Група Всемирного банка (2019). *Показатель благоприятности условий ведения бизнеса. Рейтинг стран.* <<http://russian.doingbusiness.org/ru/rankings?region=europe-and-central-asia>>. (2019, May, 22)

²Индекс глобальной конкурентоспособности. *Аналитический портал: гуманитарные технологии.* <<https://gtmarket.ru/ratings/global-competitiveness-index/info>>. (2019, May, 22).

³IMD world: конкурентоспособность онлайн (2019). *Рейтинг конкурентоспособности.* <<https://worldcompetitiveness.imd.org/countryprofile/UA/wcy>> (2019, May, 22).

⁴Трансперенси интернешнл (2018). *Индекс восприятия коррупции.* <<https://www.transparency.org/cpi2018>>. (2019, May, 22).

⁵Дем'яненко, М.Я. (2010). *Фінансові ресурси сільськогосподарських підприємств України: теорія і практика.* Київ: ННЦ ІАЕ, 190.

⁶Щукін, Б. М. (2004) *Інвестування.* Київ: МАУП, 216.

Г.П. Лайко¹ та ін. Вже існує чимало напрацювань та організаційних впроваджень у сфері покращення фінансової атракційності агроформувань. Проте окремі з них потребують додаткового опрацювання та подальшої імплементації.

Мета статті. Метою статті виступає обґрунтування додаткових організаційних заходів та економічних важелів підвищення інвестиційної атракційності сільськогосподарських підприємств.

Виклад основного матеріалу. На загальнодержавному рівні слід вжити наступних заходів для покращення інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств:

– реформування правової системи в частині захисту інтересів інвестора: забезпечення системи гарантій для інвестора шляхом їх страхування, передчасної розробки бізнес-проектів, адміністративна відповідальність за перешкоджання або навмисне псування іміджу інвестиційного клімату;

– практичне сприяння залученню зовнішніх інвесторів (покращення умов для початку ведення бізнесу в частині: реєстрації бізнесу, підключення до системи електропостачання, надання пільгового терміну оподаткування, вирішенні неплатоспроможності, міжнародній діяльності, залученні додаткових кредитів тощо);

– покращення рейтингу національної конкурентоспроможності за рахунок оптимізації таких 12 визначальних показників: якість інститутів, інфраструктура; макроекономічна стабільність; здоров'я і початкова освіта; вища освіта і професійна підготовка; ефективність ринку товарів і послуг; ефективність ринку праці; розвиток фінансового ринку; рівень технологічного розвитку; розмір внутрішнього ринку; конкурентоспроможність компаній; інноваційний потенціал²;

– поширення і продовження напрацювань в частині інноваційно-інвестиційної політики. Розроблення, затвердження й впровадження державних цільових програм, наприклад, за галузевим принципом з чіткими рекомендаціями покращення інвестиційного клімату для зовнішнього залучення фінансів у аграрному підприємстві, в тому числі, з їх розмежуванням по рослинницькому й тваринницькому напрямках. Цільові програми доцільно щоби базувались на пріоритетності переробки сільськогосподарської продукції, оскільки саме переробка превалює над виробництвом в плані наповнення ВВП та створення додаткових робочих місць;

– адміністративна і кримінальна відповідальність за виявлення корупційних схем;

– чітко прописані в державних програмах параметри і значення показників, яких необхідно досягти сільськогосподарському підприємству для отримання дотацій, субсидій, субвенцій. Надання доступу до цієї інформації суб'єктам відповідного профілю. Це виступатиме своєрідним стимулом доведення до зазначеного в державних цільових програмах рівня показників господарювання економічного, організаційного, правового, екологічного характеру більшості сільськогосподарських підприємств для отримання фінансової підтримки з бюджету. Такий механізм водночас формуватиме ефективне, соціально-орієнтоване бізнес середовище;

– розробка політики з орієнтацією на підтримку інновацій, інтелектуальної власності (підвищення частки державної підтримки на НДДКР у межах 0,2-0,3% ВВП).

Якщо здійснювати поділ факторів, котрі посилюють інвестиційну атракційність на зовнішні та внутрішні (рис. 1), то основоположними виступають зовнішні, без реалізації яких намагання керівництва сільськогосподарського підприємства виявляться малоефективними.

Вищенаведені показники носять узагальнюючий характер. Хоча деякі науковці пропонують класифікувати таку інвестиційну привабливість підприємств:

– з позиції суб'єктів оцінки – внутрішня та зовнішня оцінка;

– за типом інвестора – для портфельного інвестора або для міноритарного інвестора;

– за часовим горизонтом оцінки – поточна та перспективна оцінка;

– за підходом до проведення оцінювання – фундаментальна та психологічна;

– за метою оцінювання – залежно від характеру подальшої діяльності суб'єкта оцінювання³.

Поки що описано базові фактори, які слід оптимізувати для покращення прихильності інвесторів до національної економіки. Надалі проведемо поділ заходів підвищення інвестиційної атракційності (рис. 1).

До *нормативно-правових* передумов належить удосконалення законодавчої бази в частині гарантування чесних правил гри у бізнес-середовищі на аграрному ринку України. Вони виступають основоположними регуляторами формування та утвердження якості інститутів, визначаючих національну конкурентоспроможність.

¹ Лайко, Г.П. (2004) Формування інвестиційної привабливості підприємств АПК. *Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук*. Київ. Національний університет харчових технологій.

² Аналітичний портал: гуманитарні технології (2019). *Індекс глобальної конкурентоспроможності*. <<https://gtmarket.ru/ratings/global-competitiveness-index/info>>. (2019, May, 22).

³ Дем'яненко, М.Я. (2010) Фінансові ресурси сільськогосподарських підприємств *України: теорія і практика*. Київ: ННЦ ІАЕ, 190.

<i>Зовнішні</i>	
Нормативно-правові	Фінансові
Управлінські	Соціально-екологічні
<i>Внутрішні</i>	
Організаційні	Управлінські
Економічні	Розробка інвестиційної програми

Рис. 1. Заходи підвищення інвестиційної атракційності сільськогосподарських підприємств

Сьогодні основними нормативно-правовими актами в цій сфері є: Закон України «Про режим іноземного інвестування», Закон України «Про захист іноземних інвестицій в Україні», Закон України «Про спеціальний режим інвестиційної й інноваційної діяльності технологічних парків», Закон України «Про усунення дискримінації в оподаткуванні суб'єктів підприємницької діяльності, створених з використанням майна і коштів вітчизняного походження», Закон України «Про пріоритетні напрямки інноваційної діяльності в Україні», інші законодавчі та підзаконні акти, які регулюють інвестиційні процеси, в тому числі в аграрному секторі економіки.

До *управлінських* передумов підвищення інвестиційної атракційності сільськогосподарських підприємств відносимо:

- укази, постанови чи розпорядження органів виконавчої та законодавчої влади, які дозволяють, забороняють, обмежують чи нормують окремі види діяльності аграрних підприємств: встановлення квот на експорт-імпорт продукції, видання ліцензій та сертифікатів, проведення екологічного аудиту, затвердження стандартів якості продукції, екологічних норм та нормативів тощо¹.

- законодавчі та підзаконні акти, які регулюють інвестиційні процеси, в тому числі в аграрному секторі економіки;

- популяризація застосування фінансового лізингу як нетипових капіталовкладень;
- трансформація економічних відносин на наукових засадах;
- забезпечення ефективності правових обмежень у врегулюванні спорів, досягненні незалежності судової системи;

- поширення доступності спеціалізованих науково-дослідних послуг;
- гарантування результативності дій антимонопольного комітету;
- доведення до логічного завершення процесу становлення ринку земель сільськогосподарського призначення одночасним врегулюванням конституційних прав і свобод українського народу на їх національне багатство.

Після грамотної побудови нормативно-правових та управлінських передумов настає час фінансових важелів. До них включаємо:

- формування системи антикризових процесів, націлених на зменшення інфляційних стрибків, нормалізацію фондового ринку;

- збалансованість експортно-імпортних операцій заради мінімізації національної боргової залежності;
- зменшення обов'язкових платежів до бюджету на певну частку інвестиційних витрат;
- фінансова підтримка через дотації і субсидії на розвиток мікро- та дрібних сільськогосподарських підприємств, сільських територій, галузей рослинництва і тваринництва;

- поширення механізмів довгострокового кредитування;
- залучення фінансових ресурсів на основі аграрних розписок.

Зокрема ці всі економічні методи можна інтерпретувати у вигляді рисунку (рис. 2).

Соціально-економічними факторами привабливості інвестицій вважаємо:

- систематичний моніторинг і гарантування дотримання продовольчої безпеки країни;
- формування державних цільових програм, зорієнтованих на розвиток інфраструктури сільських територій шляхом співпраці із органами місцевого самоврядування;
- активне сприяння розвитку малого та середнього бізнесу в сільських місцевостях як запорука зростання чисельності нових робочих місць;

¹ Щукін, Б. М. (2004) *Інвестування*. Київ: МАУП, 216.

Рис. 2. Економічні важелі інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств

– першочергові заклики з подальшим введенням нормативних засад на зразок провідних європейських держав (у сфері збереження довкілля) до модернізації господарювання в частині збереження довкілля та зменшення шкідливих викидів у довкілля шляхом сплати нових екологічних податків, встановлення суворих правил й адміністративної відповідальності за їх порушення;

– систематична перевірка органами санітарно-епідеміологічних станцій, державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру дотримання сільськогосподарськими підприємствами норм внесення пестицидів, гербіцидів, та інших препаратів неорганічної хімії з метою збереження родючих властивостей ґрунтів, особливо орендованих.

Щодо внутрішніх передумов привабливості для інвестування в сільськогосподарські підприємства, то до них відносимо:

- реструктуризацію прибутку в напрямі збільшення фонду накопичення, зростання вартості фірми;
- оптимізація ціни, постійна модернізація якісних характеристик товару, дотримання висококласного сервісу;
- вжиття заходів щодо фінансового планування, бюджетування та мінімізації ризиків агрофірми;
- систематичне здійснення інвентаризації, ревізії матеріальних та нематеріальних активів;
- безперервний моніторинг зовнішнього середовища шляхом виходу на новий ринок з новим товаром;
- рекламування діяльності, сильних сторін підприємства, його готовності до залучення нових партнерів та інвестиційних вливань серед потенційних клієнтів.

Невід’ємною складовою покращення інвестиційної привабливості підприємства є процес *формування інвестиційної програми*. До такого процесу належать розробка механізмів залучення інвестицій, моделі, та проектно-кошторисні роботи, які згідно інструкції прошиваються та підписуються відповідною особою. Для розуміння інвестиційної вигоди, на підприємствах повинно бути проаналізовано: ефективність використання

майна, ділова активність; ліквідність наявних матеріальних та нематеріальних активів і найбільш привабливий етап для інвестора: прибутковість власного капіталу і прибутковість продажів. Також повинен бути розроблений прогноз додаткової частки рентабельності, яку зможе отримати інвестор після вливання капіталу, що і відображається у проектно-кошторисній інвестиційній програмі.

Розробка інвестиційної стратегії підприємства – на 3-5 років з паралельним формуванням тактичних інвестиційних портфелів на 1-2 роки¹.

На фоні вищесказаного можна структурувати основні заходи покращення інвестиційної атракційності сільськогосподарського підприємства, покладаючись на внутрішньофірмові стимули і досвід управлінського персоналу з їх поділом на такі чотири блоки (рис. 3).

Рис. 3. Потенційні шляхи покращення атракційності інвестицій сільськогосподарських підприємств та цілі їх досягнення

Висновки. Інвестиційні потоки приваблює стабільність економічної системи. Поточний стан в Україні не може гарантувати інвесторам безпеку їхніх вкладень. Попри недосконалість судової системи доречно підкріплювати інвестиційні моделі новітніми досягненнями Інтернет-технологій.

¹ Лайко, Г.П. (2004). Формування інвестиційної привабливості підприємств АПК. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. Київ. Національний університет харчових технологій.

Вони здатні сприяти розвитку підприємства одночасно в трьох напрямках:

– контролюватимуть за господарськими процесами вирощування, відгодівлі рослинницької та тваринницької продукції сільськогосподарських підприємств (завдяки цілодобовому дистанційному візуальному доступу через мережу Інтернет та відеореєстрації), впливаючи таким чином на якість продукції;

– формуватимуть конкурентне середовище, знижуючи ціну на кінцеву продукцію (з'єднавши через Інтернет-портали (площадки) виробника та споживача і оминаючи при цьому посередників з додатковими націнками);

– гарантуватимуть новим та утвореним товаровиробникам ринок збуту сільськогосподарської продукції, базуючись на форвардних та ф'ючерських контрактах.

References:

1. Rejting stran [Rating countries] (2019). *Pokazatel blagoprijatnosti uslovij vedenija biznesa* [Indicator of favorable business conditions]. <<http://russian.doingbusiness.org/ru/rankings?region=europe-and-central-asia>>. (2019, May, 22). [in Russian].
2. Analiticheskij portal: gumanitarnye tehnologii [Analytical portal: humanitarian technologies] (2019). *Indeks globalnoj konkurentosposobnosti* [Global Competitiveness Index]. <<https://gtmarket.ru/ratings/global-competitiveness-index/info>>. (2019, May, 22). [in Russian].
3. IMD world: konkurentosposobnost' onlajn [IMD world: online competitiveness] (2019). *Rejting konkurentosposobnosti* [Competitiveness rating]. <<https://worldcompetitiveness.imd.org/countryprofile/UA/wcy>> (2019, May, 22). [in Russian].
4. Transperensi interneshnl [Transparency International] (2018). *Indeks vosprijatija korruptsii* [Corruption Perception Index]. <<https://www.transparency.org/cpi2018>>. (2019, May, 22). [in Russian].
5. Demyanenko, M.Ya. (2010). *Finansovi resursy silskogospodarskyh pidpryyemstv Ukrainy: teoriya i praktyka*. [Financial Resources of Ukrainian Agricultural Enterprises: Theory and Practice]. Kyiv: NNCIAE, [in Ukrainian].
6. Shhukin, B. M. (2004) *Investuvannya*. [Investment]. Kyiv: MAUP.
7. Lajko, G.P. (2004) *Formuvannya investytsijnoyi pryvablyvosti pidpryyemstv APK*. [Formation of investment attractiveness of agribusiness enterprises]. *Dysertatsiya na здобuttya naukovoho stupenyu kandydata ekonomichnykh nauk*. [Thesis for a PhD Degree in Economics]. [in Ukrainian].